

Любомир був естетом.

Воно й не дивно, бо коли походиш із такої шляхетної родини, то не бути естетом доволі важко.

Любомир оточував себе красивими речами й намагався вживати лише красиві слова. Говорив повільно, чітко, літературною мовою.

Вечорами він полюбляв сидіти у плетеному кріслі на балконі, рахувати зірки й думати про світ, іноді мріяти.

То дуже гарне думання!

Особливо майже вночі.

Отак сидиш собі у кріслі й думаєш про світ, а він пливе, і ти пливеш, і зірки плывуть, і сусіди... Краса!

Поки не заходило сонце, Любомир читав.

Часто перечитував «Життєву філософію кота Мурра». Воно й не дивно. Мусиш любити читати, якщо походиш із порядної котячої родини.

А Любомирова родина була дуже шляхетна і дуже порядна. Його прапрабабця жила в сім'ї академіка, прабабця в родині композитора, бабця в акторській родині, мати – у професорській.

Коли ти з такого роду, то мусиш відчувати відповідальність і бути достойним його.

І Любомир відчував. Він не міг собі дозволити лазити по деревах чи полювати мишею, бо то було би вкрай принизливо: немов якийсь волоцюга, дертися на дерево.

Марта прокинулася й одразу вхопила телефон. Нажахано перевірила час і дату. Та ні, все чудово! Вчора було вчора, вона нічого не пропустила, нічого не втратила, бо минула лише одна ніч від учора до завтра.

Молода жінка заспокоїлася і замоталася щільніше в ковдру. Якщо прийшло нормальне завтра, то можна ще полежати і... Та ні, не помріяти. Мріяти не було про що.

Уламки колишнього життя, колишніх людей, колишньої роботи. Все, що колись так лячно було втратити, валяється мотлохом-непотребом біля її ніг.

Але навчившись заново ходити, вона так і не змогла переступити ті уламки. Заспокоювала себе, що просто ще непевно тримається на ногах. От і все. Просто потрібен час.

За зачиненими дверима Марта почула, як шелестять легенькі кроки.

«Медсестра», – подумала і всміхнулася. Лікарняний «рефлекс» досі не зник. Час від часу вона забуває, що вже давно не там.

Не там.

Але таке враження, що шкіра ще пахне ліками, як і все в цій кімнаті. Вона все ще не може змити цей сморід, незважаючи на те, що годинами сидить у ванні й щиро вірить, що настане той день, коли вона нарешті пахнутиме милом і водою, а не пігулками та уколами.

Затупотіли ноженята, прочовгали важкі кроки, сміх, голоси: «Тихіше, бо розбудимо Марту».

Марті хотілося крикнути крізь зачинені двері: «Смійтеся, тупотіть! Я вже не сплю!» Але вона стрималася і мовчки розгорнула не дочитану вчора книгу.

Проте більше вслухалася у звуки за дверима, аніж читала. За годину все стихло, і зі скреготом ключа у дверях Марта скинула ковдру. Та полетіла на підлогу. Байдуже!

Обережно встала.

Дуже повільно зробила кілька кроків, спираючись на милиці.

Все добре.

За ніч вона не забула, як ходити.

Можна рухатися далі.

Милиці можна лишити біля стільця.

Повільно довгим коридором Марта дійшла до кухні.

Сіла на табуретку.

Полегшено зітхнула.

Все нормально.

Запашна кава, шматочок сиру.

І тиша.

Та благословенна тиша, яка робить людей щасливими.

Марта здригнулася від телефонного дзеленчання.

Треба йти назад.

А, байдуже!

Вона ж не на роботі. Все про це забуває! Допоки працюєш, ти всім потрібно-необхідний, а потім... Потім тебе не пам'ятає ніхто.

Тиша. Але не благословенна, а та, що викручує пальці. Така, що іноді тобі здається, що забув усі слова рідної мови, така, з якої не втечеш, яку не зігноруєш, вдаючи, що її не існує.

А Марта вже не забуде! Ніколи! За умови, якщо після прокидання завтра буде завтра, а не якийсь інший день.

Коли Володимир уперше побачив місто, воно тільки прокидалося.

Він випав на його перон і дивився, як воно позіхає, кліпає ліхтарями і бурмотить щось сонно собі під ніс.

Він ішов до інституту, і йому тоді чомусь подумалося, що якщо не вступить і не лишиться тут, то помре з горя.

Він за будь-яку ціну повинен був залишитися тут.

А місто таке блискуче і гарне! І в нього нікого немає, крім цього міста.

Володимир любив вечорами ходити його вулицями, зазирати в дорогі вітрини й уявляти себе в якому-небудь дорожньому костюмі чи фракку.

Отак би мати купу грошей, думав тоді він, купив би квартиру в центрі й машину. Ні, машини не хотів. Купив би карету з кониками, таку, якою возять дітей і шлюбні пари. І їздив би! Якби не...

Він отримав усе, чого хотів. Він навіть міг би купити карету, але вона вже була йому не потрібна, як і інші дитячо-юнацькі мрії. Він мав машину. Він мав костюми. Він мав статус.

Коли ти щось значиш у цьому житті, тобі не потрібні карети...

– Так не може тривати вічність! Вона вже здорова. Треба щось вирішувати! Іване, чому ти мовчиш? Скажи хоч щось! Іване, ти чуєш?

– Що саме ти пропонуєш?

– Не знаю, але так далі тривати не може. Це ж якесь божевілля! Ти, я, вона, дитина! Наш син не може жити в таких умовах! Він часто запитує, що це за тьотя живе з нами.

– Що конкретно ти пропонуєш? Викинути її надвір? Здати у божевільню? Відправити назад до лікарні? Що???

– Не знаю. Але вона не може більше з нами жити! Не може!

– Заспокойся, Ілоно, заспокойся! Що, як вона почує?

– Та мені байдуже! Нехай чує! Може, сама забересться звідси!

– Ілоно! Ми говорили про це безліч разів! Вона нікуди не піде!

– Але чому???

– Тому що я так вирішив!

Іван вийшов на балкон і вперше пошкодував, що не курить.

І чому воно так? Адже все було рівно, стабільно, аж до останніх місяців. А тут раптом прокидаєшся від ранкового телефонного дзвінка з лікарні й розумієш, що все! То фактично кінець! Кінець твоєму розміреному і тихому побуту.

А далі суцільна маячня та божевілля, і треба якось із цього вибиратися. От тільки він не знає, як.

– Щось сталося? – на балкон зайшла Марта.

Як же ж вона його іноді дратує своєю повільністю!

Раніше вона, здавалося, випромінювала енергію, а тепер... Немов родом із сонного царства. Та чому ж немов? Так і є. Спляча красуня! Іван відчув роздратування.

– Та все нормально, – спробував відмахнутися від неї.

– Точно?

– Марто, облиш! Сказав, що нормально, значить, нормально.

– Коли мені було років шість, то здавалося, що наш балкон нестерпно високо, а тепер... – Марта дивилася вниз. – Ганна давно померла?

– Років зо три тому.

– І хто ж тепер опікується посадженим нею бузком у дворі?

– Та ніхто. Сам росте. Хтось час від часу підрізає його, але ніколи не бачив, хто саме.

– Хочеш – розпитаю в сусідів?

– Для чого?

– Просто так. Треба ж мені починати нормально спілкуватися з людьми. Треба вже починати виходити у цей світ, який я не бачила стільки часу.

– Ще встигнеш... – Іван хотів обійняти жінку, але рука так і зависла безпорадно в повітрі.

Марта уважно поглянула на нього, немов уперше бачила.

Вона забула цього чоловіка, як і всіх інших.

Ні, ні, вона пригадала його ім'я і все інше, але то так якось було, немов не з нею.

Немов з іншою Мартою. Усе її минуле, що пам'ятала, було начебто її. Але коли починала рухатися, говорити, то їй здавалося, що то все було не з нею, що тепер вона інша. Не краща й не гірша. Інша.

А якою вона хоче бути?

Мабуть, такою, якою була кілька років тому. З її тодішнім життям.

Бо ця Марта дратує її.

Та, колишня, хоче кричати, бігти кудись, вимагати повернення свого минулого.

А вона, ця Марта, стоїть тут і не розуміє, навіщо.

Чому не пошле їх усіх подалі?

Чому мусить жити в оточенні чужих речей та голосів?

Марта ще раз поглянула вниз й усміхнулася: та тому, що вона, ця Марта, дуже повільно живе...

Більшість батьків вимагають від своїх дітей, щоб ті вчили іноземні мови, бо... (цих усіляких «бо» є тисячі). Але мало хто з цих батьків сам володіє бодай однією іноземною мовою.

Діти виростають, так і не вивчивши жодної, народжують дітей і починають їх довбати, щоб ті вчили англійську, німецьку, французьку.

Любомир теж у дитинстві вчив іноземні мови, аби комфортно почуватися в інших країнах, але цього виявилося так мало, щоб подорожувати світом.

Вивчення мов стало для Любомира тимчасовим наркотиком.

Він не відкривав нових світів і країн, він відкривав нові букви, слова, вони оточували кота велетенською фортецею.

Там було тихо й затишно. І не хотілося виходити надвір. Зрештою, і не треба було. Електронкою скидали тексти, він їх перекладав, надсилав назад, потім приходили гроші.

Гарно! Ніякого офісу, начальників і співробітників. Воля!

Коли очі втомлювалися, тер їх лапами, повертався від комп'ютера ближче до вікна і роздивлявся сусідські

балкони й вікна. Будинки стояли впритул, і в окулярах він бачив не лише те, що роблять сусіди, а й їхні обличчя.

Поверхом нижче у будинку навпроти жила родина, в якій усі курили. Вони виходили на балкон по черзі, наче крилися одне від одного.

Найдовше на балконі бувала жінка. Вона обов'язково мала горнятко. Можливо, то була кава, можливо, чай, сік або навіть молоко.

Вона повільно пила і курила, а потім ще довго дивилася вниз. Далі виходив її чоловік, курив нервово і швидко, далі – син, теж курив поспіхом, наче кудись спізнювався.

Найбільше Любомир любив спостерігати за сусідкою з поверху навпроти. Влітку вона сушила абрикоси-дичку, шипшину і грушки.

Зранку вона виносила дощечки з фруктами, в обід виходила ще раз і проводила по них руками.

Любомир не міг добре роздивитися її руки, але розумів, що вони тонкі, поморщені, на них чітко проступають найдрібніші судини, можливо, її пальці тремтять, коли вона перебирає сушені фрукти.

Мабуть, у тому, що Любомир виходив надвір лише зрідка, була винна вулиця, на якій жив.

Його квартира містилася у старому районі, частину якого зносили і забудовували хмарочосиками сумнівної міцності. Там треба було ходити обережно, бо щоразу хто-небудь із водіїв намагався кота розчавити.

В іншій частині лишилися бабусі та алкоголіки – сини та онуки цих бабусь. Бабці малювали губи, вбирали колісь модні й гарні сукні, чіпляли на шиї намиста, у вуха – величезні сережки, на розпухлі ноги вдягали капронові шкарпетки і кімнатні тапочки й виходили у магазин. Під

магазином їхні онуки чи сини розпивали чергову пляшку і жваво обговорювали калюжі та ями на дорогах біля будинків.

Бачити це було нестерпно. І Любомир тікав від них до своєї квартири.

Дивитися на людей з вікна легше.

Кров тієї дівчини.

Він досі оминає той шматок вулиці десятою дорогою.

І більше не сідає за кермо.

Але й дотепер сниться: він стоїть на дорозі й дивиться, як асфальтом розпливається кров, ось вона вже під ногами, він відчуває, як пітніє, хоче витерти рукою піт і з жахом бачить, що руки теж у крові. У кривавих плямах і костюм.

Прокидається. Вмикає світло. Руки чисті. Здається...

Вона кинулася під колеса.

Навіть не кинулася, просто ступила. Він пам'ятав її спокійний та відчужений погляд.

На секунду йому видалося, що він її знає, деь бачив...

Він заспокоював себе, що зробив тоді все можливе, вона сама винна, вона ж свідомо кинулася під колеса.

Але... ота кривава пляма.

Поліція, «швидка», свідчення, протоколи.

Він сів за кермо і раптом відчув напад задухи.

Тоді зрозумів, що все... Згодом друзі радили походити до якого-небудь психотерапевта, пропонували спробувати кермувати їхніми машинами. Він казав, що йому просто потрібен час, що згодом усе налагодиться. Однак сам чудово розумів, що це все. З водія він пере-

творився на пішохода зі своїми неврозами, фобіями та нічними жахіттями.

От лише іноді зринало питання: чому? Навіщо вона це зробила? Згодом, коли він дізнався її ім'я, питання «чому» лунало ще гучніше. Але з часом лишилися тільки страх машин та кривава пляма у пам'яті.

Любомир пив вечірнє молоко на балконі й думав про зорі.

От вони такі блискучі, так сяють і ніколи не припадають порохами.

«Чому?» – запитував себе Любомир.

Невже хтось витирає з них пил?

Бо пил мусить бути.

От хоча би його балкон, який він регулярно мусить мити, або меблі, з яких щотижня доводиться лапами витирати пилюку.

А зірки... Вони ж постійно під відкритим небом. Хоча ні. Удень вони ховаються, чи хтось їх ховає. Може, тоді вони миються?

Любомир не читав книжок про будову Всесвіту, бо його більше цікавили онтологічні проблеми, тому він і гадки не мав про справжній розмір зірок.

Зірки, до речі, теж не мали зеленого поняття про Любомира та довжину його шерсті.

Марта відчула: досить! Досить отого повільного сновигання квартирою! Треба тікати! Хоча би на годину! Спортивний костюм та шльопанці! І все! Вона обшукала квартиру – нічого! Жодного натяку на її колишній одяг!

Що ж! Підйдуть і домашні капці!

Марта вийшла за двері, обережно спустилася сходами.

На вулиці починалося літо!

Марта поглянула на небо і засміялася.

Сонце, листя, люди, коти, машини, діти! Марта відчувала себе космонавтом, що багато років блукав чужими планетами. Дівчина присіла й торкнулася землі. Тверда і справжня!

– Мартусю! Ти вже гуляєш! – то сусідка верталася з базару.

– Доброго дня, Віро Іванівно!

– Як ти, дитино?

– Та не знаю. Ніби нормально!

– Ти схудла!

А Марта не знала, чи схудла вона. Вона не пам'ятала, а колишнього одягу не було.

Сусідка могла довго говорити, що, де і коли відбулося за весь цей час, але Марта обережно перебила її, пообіцявши, що зайде пізніше. Їй необхідно було пройти вулицею!

Вона торкалася дерев і думала, що то все якось дивно: вона мусила торкатися їх учора, і позавчора, і позапозавчора, а не кілька років тому.

Може, це помилка? Може, Іван щось плутає? Може, то його жорстокий жарт?

Але з роботи не телефонували, подруги не давалися чути, мобільного оператора, який колись обслуговував її номер, давно вже немає. Не жарт... Тоді не було цього магазину, не було цієї ями на дорозі. І цієї кав'ярні теж не було.